

Дејан М. Каравесовић

Универзитет у Крагујевцу

Филолошко-уметнички факултет

Катедра за енглески језик и књижевност

УДК: 811.111'367.625.4 ;811.163.41'367.625.4 ;
811.111:811.163.41

ИД БРОЈ: 180262924

Стручни рад

Примљен: 12. јуна 2010.

Прихваћен: 11. октобра 2010.

ВРЕМЕНСКИ ОДНОСИ НЕФИНИТНИХ ОБЛИКА КАО ГЛАГОЛСКИХ КОМПЛЕМЕНАТА У ЕНГЛЕСКОМ И ЊИХОВИХ СРПСКИХ ПРЕВОДНИХ ЕКВИВАЛЕНАТА

Апстракт: У раду се на корпусу дескриптивним контрастивним поступком упоређују две врсте нефинитне комплементације лексичких глагола – инфинитивна и партиципска – које се јављају у енглеском језику са њиховим преводним еквивалентима на српском. Циљ рада је да се утврде формалне, семантичке и прагматичке карактеристике везане за временске односе поменутих структура у оба језика, као и утврђивање интралингвалних односа у које комплементи и управни глаголи ступају.

Кључне речи: нефинитна комплементација, инфинитив, герунд, катенативни и фазни глаголи, *da*-конструкција, глаголско време, аспект.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1. ОСНОВНЕ ПОСТАВКЕ ИСТРАЖИВАЊА

Нефинитни облици који се у енглеском језику јављају као допуне лексичких глагола непотпуне предикације представљају прелазне видове између номиналних и вербалних облика. С једне стране, они испољавају карактеристике комплемената које се махом везују за именичку фразу, док са друге семантички означавају извесни темпорални догађај. Поред тога, парадигма нефинитних облика у енглеском језику је много разуђенија него у српском и обухвата аспекатске облике (прогресивне и перфекатске), који су у извесној мери и сами носоци одређеног временског значења. Управо због ове њихове двоструке природе представљају плодно тло за додатно осветљавање односа које поменути облици са својим управним глаголом остварују.

Анализа обухвата комплементе у виду инфинитивних облика и садашњег партиципа¹, који уједно представљају најфреквентније облике ових конструкција.

Методолошки, рад се ослања на дескриптивно испитивање ексцерпираних реченица кроз анализу једносмерног превода са енглеског на српски, са намером да се додатно појасни њихова природа и статус унутар синтаксички надређених конструкција. Из анализе су искључени облици који се у ужем смислу не сматрају комплементима и представљају адвербијалне адјункте пошто њихова веза са управним елементом није обавезујућа и не припадају структури клаузе која садржи управни елемент.

Обрађени корпус је преузет из две приповетке Џ. Г. Баларда: *Voices of Time* и *Sound-Sweep* објављених у оквиру збирке приповедака *The Four-Dimensional Nightmare* (FDN), и њиховог издања на српском (*Гласови времена* и *Чистач звука*) у оквиру збирке *Четивородимензионални кошмар* (ЧК), у преводу Новице Петровића. Анализирано је око 160 парова реченица са 180 примера, а како су нефинитне конструкције које се обрађују у овом раду веома честа појава у енглеском језику у свим типовима језичких реализација, претпостављено је да велики број примера који се јављају у корпусу може послужити као релевантно полазиште за анализу. Основ за компарабилност представља могућност остваривања аналогних синтаксичких позиција и формалних реализација нефинитних облика у оба језика, првенствено у виду комплемента, чиме се јасно потврђује остваривост њиховог системског поређења.

Ваља поменути да је претпостављено да у датом корпусу избор партиципа или инфинитива као комплемента у највећем броју случајева није условљен својствима самих партиципа или инфинитива, те да услед недостатка обележености у глаголском времену њихова граматичка својства не ремете резултате анализе.

2. ВРЕМЕНСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ НЕФИНИТНИХ ОБЛИКА У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

У енглеском језику нефинитне глаголске форме представљају инфинитив, садашњи партицип/герунд и прошли партицип, тј. то су они глаголски облици који по правилу нису обележени у лицу и броју, нити показују формалну обележеност када се ради о граматичком времену и начину (Viber et al.

¹ У литератури постоји извесно неслагање у вези са одређењем овог облика у смислу герунда, тј. партиципа, а услед његовог недовољно јасног граматичког статуса. Док поједини аутори код овог облика истичу номиналну, герундивну природу основе глагола са наставком *-ing* или, пак, адјективалну када се ради о партиципу (Ђорђевић, 1997: 428), други их облици изједначавају, те се труде да избегну употребу било којег од ова два термина и називају их упрошћено *-ing* облик (Palmer, 1987: 173). Негде се јавља комбиновани термин, као нпр. *gerund-*

1999: 198; Quirk *et al.* 1985: 149; Declerck 2006: 15; Ђорђевић 1997: 384). Међутим, супротно традиционалном схватању, неке новије граматике (нпр. Huddleston and Pullum 2002) постављају маркираност у само две граматичке категорије, лице и број, као довољан основ за утврђивање финитности, што је у складу са њиховом интерпретацијом да облици са помоћним глаголом *have* представљају засебно, anteriorno граматичко време обележено аналитички (Huddleston and Pullum, 2002 139).

Слично финитним облицима, они могу исказивати одређене временске релације унутар реченице. Тако, у примерима који следе уочавамо да нефинитни облици могу означавати својеврсну *антиериорност*, *симултаност* или *постериорност* у односу на деиктички центар клаузе. Како нису обележени у глаголском времену, временска локализација се мора извршити посредно, па своју интерпретацију добијају у контексту, преузимајући временски оквир од других елемената који се јављају у реченици. У случајевима са садашњим партиципима који наводи Declerck (2006), временски оквир обезбеђују адвербијали обележени курсивом:

- (1) Any hotel guests causing a disturbance *tonight* will be asked to leave tomorrow. (постериорност)
- (2) The hotel guests causing a disturbance *at the moment* will be asked to leave immediately. (симултаност)
- (3) The hotel guests causing a disturbance *last night* will be asked to leave today. (антериорност)

Поред самосталне употребе, слично понашање могу испољити и када се нађу на месту комплемента глагола непотпуне предикације. За разлику од претходних, у примерима (4–6) који се наводе у Duffley (2000), можемо уочити да се временска интерпретација не везује за контекст изван саме глаголске фразе и да је уско повезана са значењем управног глагола (слична ситуација је и са инфинитивним структурама које се детаљније обрађују у даљем разматрању):

- (4) I *remember* working with him on it. (антериорност)
- (5) I am *considering* working with him on it. (постериорност)
- (6) I am *enjoying* working with him on it. (симултаност)

(Duffley 2000: 223)

Ситуација постаје још сложенија уколико се у обзир узму и аспекатски облици нефинитних форми, па тако у комбинацији са перфективном обеле-

participle (Huddleston and Pullum, 2002 80), чиме се истиче њихово функционално преклапање. Не улазећи дубље у категоријално разматрање ове проблематике, у овом раду ће за поменуте облике провизорно бити коришћен термин (*садашњи*) *партицип* (махом због аналогне употребе са обликом прошлог партиципа који такође може ступити у сличне односе са управним глаголима), док ће се термин *герунд* користити када се жели истаћи аналогија са српским еквивалентом.

женошћу (са помоћним глаголом *have*) и прогресивношћу (типично везано за инфинитиве, јер је партицип већ обележен на овај начин) можемо говорити о облицима који временску равну сегментирају врло слојевито, као што се уочава на следећим примерима преузетим из корпуса:

(7) Л1: In the bright daylight the peeling threadbare flats had lost all illusion of reality; with them Mangon's whole relationship with Madame Gioconda seemed to have been dismantled. (FDN 77)

Л2: На светлости дана танке офуцане кулисе изгубиле су сваки привид стварности; изгледало је *ga je* заједно са њима *уклоњен* и Мангонов однос са мадам Ђокондом. (ЧК 114)²

(8) Л1: Then, perhaps, when the dream crumbled, he would regret *having helped* her to delude herself. (FDN 44)

Л2: А када се сан буде распршио у парампарчад, можда ће *зажалити *шишо* *joj je йомаїао *ga одржи*** ту илузију. (ЧК 70)

Тиме се може закључити да поред својеврсне семантичке темпоралне обележености управног глагола ваља узети у обзир и граматичку обележеност нефинитних облика, као и функционална својства појединих глагола, чиме се уско одређује правац интерпретације. Ови глаголи ће управо бити размотрени као најчешћи експоненти нефинитне комплементације у енглеском језику,

3. ФАЗНИ И КАТЕНАТИВНИ ГЛАГОЛИ

Код одређених сложених видова глаголске фразе уланчавањем више лексичких глагола формира се сложени глаголски предикат код кога је могуће уочити најмање две глаголске ситуације које са собом повлаче и одређене интерпретације у смислу утврђивања временских равни у којима су смештене. Ово је најуочљивије код такозваних *фазних* (који се при класификацији углавном поклапају са *аспективалним* глаголима) и *каџенативних* (тј. *серијских*) глагола, који осим што синтаксички захтевају одређену допуну, најчешће нефинитну, означавају укупну, сложену глаголску ситуацију као скуп двеју или више глаголских подситуација³. Фазни глаголи се односе на појединачни сегмент радње и означавају почетак (нпр. *start*, *commence*, *begin* и сл), трајање (нпр. *keep*, *stay*, *continue* и сл.) и окончање радње (нпр. *stop*, *cea-*

² У даљем тексту ће се ознаком Л1 означавати пример преузет из полазног, тј. енглеског текста, док ће се са Л2 означавати пример на цуљном, српском језику.

³ Као што је већ напоменуто, међу ове конструкције не спадају облици типа *He made the cottage [in order to] to live in it.*, где инфинитивна клауза представља *адвербијални адјунктив* који у ужем смислу речи нема статус комплемента, већ структурно оделитог, опционог елемента у клаузи, те самим тим излази из ужег опсега анализе. Међутим, поменути облици нису у потпуности изостављени из корпуса јер могу илустративно послужити као вид интралингвалног поређење односа у који ступају нефинитне клаузе и управни делови глаголске фразе.

se, finish и сл). Слично њима, а донекле преклапајући се са њима, катенативни глаголи (нпр. *appear, happen, tend* итд.) у оквиру сложене глаголске фразе подразумевају серијско уланчавање глагола како би се издвојиле најмање две глаголске ситуације⁴, код којих сваки претходни глагол функционише као управни ономе који следи. Како код ових конструкција једино први глагол у низу може бити обележен у глаголском времену⁵, он функционише као носилац граматичког времена читаве клаузе, док остали глаголи у оквиру сложене глаголске фразе морају бити у нефинитном облику и не морају остварити чврсту везу са временом управног глагола.

За разлику од фазних, катенативи не морају нужно да испоље сегментирање радње у смислу упућивања на одређени темпорални део предиката. Пример (9):

(9) Л1: 'I don't seem to see very much of him either. (FDN 24)

Л2: Изгледа да га ни ја не виђам много. (ЧК 42)

показује да семантички садржај лексеме *seem* не подразумева било какву фазу унутар предикације, већ одређену перцепцију догађаја који се актуализује током читавог тока реализације комплементног глагола. За разлику од овог, у раније наведеном примеру (7) глагол *seem* за допуну има перфективни пасивни инфинитив, те се временска интерпретација допуне помера у антериону димензију у односу на управни глагол. Тако се уочава да фазни глаголи у енглеском семантички упућују на одређену временску локализацију, док код катенативних глагола који немају фазна обележја то не мора бити случај, па је код њих потребно додатно граматички обележити временску равн актуализације глагола. Међутим, како у српском језику нефинитни облици нису временски обележени, антериорност је преведена финитним, презентски облицима, с тим да је у примеру (7) она означена кроз употребу пасива глагола свршеног вида.

ФОРМАЛНЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ И ЊИХОВЕ СЕМАНТИЧКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

4. ПАРТИЦИПСКИ КОМПЛЕМЕНТИ

Статистички посматрано, може се приметити да се у корпусу партиципска комплементација јавља ређе у односу на инфинитивну. Забележено

⁴ Ови глаголи дозвољавају да сваки наредни допунски глагол може имати нефинитни комплемент, па стога и име „катенативни“ (енг. *(con)catenative*), тј. уланчани глаголи.

⁵ Иако први глагол у низу уланчаних може, он не мора бити обележен у глаголском времену, већ и сам може бити нефинитан (... *as if trying to prove*); слично је у када се ради о глаголском начину (нпр. *Begin to submit your papers* – многи од ових глагола се могу јавити у императиву).

је 38 примера ове врсте који се појављују у комбинацији са различитим видовима управних елемената. У граматичком смислу, садашњи партицип, тј. герунд би у српском језику по значењу био аналоган глаголском прилогу садашњем, пошто оба облика у својој основној интерпретацији подразумевају континуално преклапање са неком другом глаголском ситуацијом. Међутим, како се у Пипер и др. (2005: 552) наводи да у српском језику „за разлику од инфинитива, герунди не могу остварити допунску зависну везу с главним реченичним предикатом“, може се закључити да, за разлику од енглеског, у српском језику глаголски прилог садашњи не успоставља тако чврсту везу са управним глаголом, те тиме исказује своју примарно модификаторску, адвербијалну функцију (*ibid.*).

Формално гледано, као преводна реализација глаголски прилог садашњи је забележен у само у 4 случаја где испољава своје основно, континуално значење, тј. где означава радњу која је симултана са радњом коју означава управни глагол, испољавајући одређени адвербијални карактер. Примери:

(10) Л1: Spend the time slowly packing away the library; the crates are too heavy to move and lie where they are filled. (FDN 28)

Л2: Време проводим лагано пакујући библиотеку, сандуци су исувише тежки да бих могао да их носим и леже тамо где су напуњени. (ЧК 47)

(11) Л1: Unceremoniously left on the shelf, she had managed to survive for a few months vocalizing on radio commercials. (FDN 51)

Л2: Пошто је без много буке скрајнута, успела је да преживи неколико месеци снимајући звучне рекламе за радио. (ЧК 78)

Код осталих примера, глаголски облик који се у највећем броју случајева јавља је презент (примери 12–13), махом у комбинацији са везницима *ga* (7 примера, претежно са фазним глаголима *start, begin, go on, stop*) и *како* (9 примера, уз перцептивне глаголе *notice, hear, see, feel*), који неретко могу стојати у комутабилном односу⁶, а који такође означава радњу која изражава симултаност са управним елементом клаузе. Код многих од размотрених управних глагола се јављају са претежно начинско-временским адвербијалним значењем⁷ (примери 12–13), где се временска равна главног глагола преклапа са равни комплемента, одражавајући тиме симултани карактер глаголских инстанци. Примери:

⁶ Везник *како* представља синоним везника *ga* у одређеним типовима изричних клауза, а делимично су међусобно замењиви код клауза које уводе глаголи перцепције (Станојчић ет ал, 1989: 292). Уз то, Ружић и Бошњакловић (2005: 239) примећују да је њихова замењивост у изричним клаузама „условљена пре свега видом управног глаголског предиката“, тј. употребом глагола несвршеног вида, што се анализом примера из корпуса испоставља као делимично тачно.

⁷ Пошто поменути примери сами по себи не представљају засебне, синтаксички оделите (у овом случају редуковане) адвербијалне клаузе (види напомену 3) јер су саставни део основног пропозиционог садржаја реченице, они могу се сматрати за својеврсни вид комплементације, тј. допуне за циљ (види Станојчић и др. 1989: 310)

- (12) Л1: When you moved it across the window he started thinking. (FDN 18)
Л2: Када сте померили руку преко прозорчића, он је почео да размишља. (ЧК 34)
- (13) Л1: He craned forward, saw Alto eyeing him. (FDN 79)
Л2: Нагнуо се напред и видео Алта како га посматра. (116)

Од осталих у преводу забележених глаголских облика ваља издвојити и перфекат (примери 14–17). Као што се из изложених примера може видети, партиципи којима одговара српски перфекат не морају у свим случајевима (примери 14–17) указивати на антериорни догађај у односу на свој управни глагол. Коришћење перфекта у циљном језику се овде може објаснити чињеницом да у малтене свим наведеним примерима партицип замењује финитну временску клаузу, те је и превод усмерен ка употреби наративног перфекта који означава корелативни однос двеју радњи:

- (14) Л1: He traced a spray of arrows leading from a link in the chain. (FDN 17)
Л2: Следио је прстом низ стрела које су водиле од једне карике у ланцу. (ЧК 33)
- (15) Л1: Hope you don't mind me climbing in. (FDN 29)
Л2: Надам се да вам не смета што сам ушао. (ЧК 50)
- (16) Л1: He moved towards the door, when he reached it looked back to see Kaldren standing in the shadow of the three giant letters on the far wall, his eyes staring listlessly at his feet. (FDN 35)
Л2: Кренуо је ка вратима и стигавши до њих окренуо се: Колдрен је стајао у сенци огромних слова на зиду у дну просторије и безвољно зуррио у своја стопала. (ЧК 57)
- (17) Л1: As he entered the corridor below the stage shortly before eight-twenty, Mangon could hear the sounds of the audience arriving and making their way to their seats. (FDN 78)
Л2: Када је покушао да уђе у ходник испод биненешто ,пре осам и двадесет, Мангон је чуо жамор публике која је пристизала и смештала се на својим седиштима. (ЧК 115)

У корпусу је садашњи партицип преведен инфинитивом у само једном случају и то у модалној конструкцији са глаголом *treba*, док су забележени и примери са футуром, оба после глагола који са енглескоим модалним глаголом *will* на неки начин јасно упућују на будућност. У неким примерима се јављају облици који не садрже глаголске елементе (прилози, предлошке фразе и глаголске именице), па самим тим не пружају основ за контрастирање у смислу граматичког времена, али је временска димензија укључена фреквентативним и временским адвербијалима. Такође, јављају се и случајеви где су управни глаголи семантички укључени у јединствену лексему у циљном језику, која преузима временску димензију на коју упућује управни глагол. Примери:

- (18) Л1: As you'll understand, there's a good deal that needs re-thinking. (FDN 9)
Л2: Као што и сами схватате, много тога треба наново промислити. (ЧК 23)

- (19) Л1: Within two hours it would fade, leave his brain feeling like a block of blotting paper. (FDN 32)
Л2: Оно ће проћи кроз два сата, иосле чеѿа ће свој мозак осећати као блок упијајуће хартије. (ЧК 53)

5. ИНФИНИТИВНИ КОМПЛЕМЕНТИ

За разлику од партиципских, инфинитивни комплементи типично не упућују на anteriornу интерпретацију у односу на управни глагол, јер инфинитиви по својој природи подразумевају одређени циљ, било реализован или хипотетичан, чиме би се инферентни оквир ограничио на симултане и будуће глаголске ситуације. Ипак, постоје случајеви где се прагматички може доћи до anteriornог тумачења уколико се укупна глаголска ситуација посматра као низ различитих степенâ (не)остваривања глаголске радње које глагол у преводном еквиваленту обухвата. Duffley (2000: 234) као пример наводи глагол *manage*⁸ који у оквиру свог значења нужно подразумева да се, уколико подразумевамо да реченица има своју пропозициону валидност, радња коју означава инфинитивни комплемент мора на неки начин окончати пре но што се значењски садржај који глагол *manage* подразумева актуализује. Ово потврђују и примери из корпуса:

- (20) Л1: I nearly put the phone down on him, but managed to go through the presence of making the final arrangements. (FDN 28)
Л2: Умало му нисам спустио слушалицу, али успео сам да се претварам како се договарамо око припрема за крај. (ЧК 48)
(21) Л1: In one of them an enormous squid-like plant had almost managed to climb from its vivarium. (FDN 40)
Л2: У једном од њих, огромна биљка налик сипи готово је успела да се успне и извуче из свога виваријума. (ЧК 64)

Како наведени примери илуструју, може се приметити да се и у овој интерпретацији као преводни еквивалент јавља конструкција *ga*+презент, чиме се опсег њене употребе простире на практично све могуће врсте временских односа које може означити, како код партиципа, тако и код инфинитива. Код инфинитива *ga*-конструкција представља далеко најчешћи облик који се јавља код превода ове врсте комплементације – забележено је 109 примера где је употребљен везник да са презентом немобилног карактера:

- (22) Л1: As he stood up and said goodbye to Anderson he suddenly decided to throw away his alarm clock, escape from his futile obsession with time. (FDN 9)
Л2: Када је устао и поздравио се са Андерсоном, одједном је одлучио да баци будилник, да се отргнеод узалудне опседнутости временом. (ЧК 22)

⁸ Исто тумачење би се могло применити и на његов антоним *fail*, код кога имамо изостанак очекиваног резултата, што имплицира да је свакако дошло до покушаја да се одређени резултат оствари, али је резултат нереализован.

- (23) Л1: Kaidren continues to reproach me (Powers wrote in his diary). For some reason he seems unwilling to accept his isolation, ... (FDN 12)
Л2: ... Колдрен наставља да ме прекорева (записао је Пауерс у своме дневнику). Из неког разлога не жели да прихвати своју изолованост, ... (ЧК 26)
- (24) Л1: The chalet had been closed after Whitby's suicide, and many of the experimental plants and animals had died before Powers had managed to receive permission to use the laboratory. (FDN 14)
Л2: Кућицу су запечатали после Витбијевог самоубиства, и многе експерименталне биљке и животиње угинуле су пре него што је Пауерсу пошло за руком да добије дозволу за коришћење лабораторије. (ЧК 29)
- (25) Л1: I thought I was beginning to look a little uncared-for. (FDN 15)
Л2: Помишљао сам да почињем да изгледам малчице запушетно. (ЧК 30)

Од осталих облика који се у српском преводу могу уочити, мада доста ређе, су конструкције са перфектом, и то у свим примерима где се у енглеском тексту јавља перфективни инфинитив, у неким случајевима такође са везиком *да* (примери 26–27), док се у другим случајевима махом јављају са адвербијалним изразима који се односе на семантички садржај управног глагола клаузе на енглеском језику (пример 28):

- (26) Л1: Fortunately the nightmarish visions appear to have receded for the time being... (FDN 12)
Л2: Срећом, изгледа да су кошмарне визије за сада престале... (ЧК 26)
- (27) Л1: The sounds appeared to come from an apartment over a launderette. (FDN 67)
Л2: Звуци као да су допирали из неког стана изнад перионице рубља. (ЧК 100)
- (28) Л1: He broke off, realizing the implied criticism of Powers' own disastrous work at the Clinic, but Powers seemed to ignore this, was examining the pattern of shadows on the ceiling. (FDN 8)
Л2: Нагло је застао, схвативши да тиме имплицитно критикује и Пауерсов рад на Клиници, који је имао катастрофалне последице, али овај је то изгледа игнорисао и бавио се разгледањем сенки на таваници. (ЧК 21)

Слично партиципским комплементима, енглески допунски инфинитиви по правилу нису превођени српским инфинитивним кореспондентом, понекад из разлога јер га дистрибутивно није могуће употребити, али ни у случајевима где би његово јављање било преводно оправдано. Забележен је само један пример са инфинитивом у српском језику и то као део идиоматизоване конструкције чији је инфинитив саставни део:

- (29) Л1: Only the chimpanzee ignored him. It sat on the floor of its cage, neurotically jamming the puzzle dice into the polythene bucket, exploding in bursts of sudden rage when the pieces refused to fit. (FDN 36)
Л2: Само га је шимпанза игнорисао. Седео је на поду свог кавеза и неуротично гурао делове слагалице у пластичну кофицу уз наступе изненадног беса када се делови слагалице нису дали уклопити. (ЧК 58)

Јављају се и конструкције са презентом без субординатора, махом у случајевима где се у енглеском примеру јавља фазни глагол или као део временске клаузе, а забележени су и ретки примери употребе футура другог, потенцијала и глаголског прилога садашњег (примери 30–32) :

(30) Л1: ‘It’s going to take a long time to reach zero at this rate,’ Powers remarked dryly. (FDN 26)

Л2: „Потрајаће подуже времена док овим темпом стигне до нуле“, примети Пауерс равнодушно. (ЧК 45)

(31) Л1: It will take a century for such a fractional drop in fertility to have any effect in areas where extensive birth control provides an artificial reservoir. (FDN 22)

Л2: Потрајаће један век док такав занемарљиви пад наталитета буде имао ефекта у областима где распрострањена контрола рађања ствара један вештачки резервоар. (ЧК 40)

(32) Л1: I suppose she’s just threatening to make enough of an exhibition of herself to block his governorship. (FDN 57)

Л2: Претпостављам да прети тек толико да би направила довољно велики скандал и спречила његову кандидатуру за гувернера. (ЧК 87)

ЗАКЉУЧАК

И поред чињенице да при преводној контрастивној анализи увек ваља имати на уму да постоје извесне стилско-идиолекатске појаве везане за језик превода који преводилац употребљава, и да је одабир преводних еквивалената представља суверено право преводиоца, многи релевантни закључци се ипак могу извести. Може се установити да се као преводни еквиваленти енглеских комплемената јавља мноштво облика, али да се у далеко највећем броју случајева, како за енглески садашњи партицип, тако и инфинитив, јавља *ga*-конструкција са презентом, мада су забележени и случајеви комбинавања са перфектом и потенцијалом, који су најчешће комутабилни са презентом. Ово имплицира да честа употреба *ga*-конструкције није арбитрарна, да она има велики потенцијал временског транспоновања, као и да презент који се у њој најчешће јавља најчешће није пунозначан. Он своју пуну вредност добија у оквиру читаве конструкције и покрива широк спектар временских односа у који ступа са управним глаголом.

Партиципска комплементација претежно испољава адвербијалну природу начинског и циљног типа, што је посведочено и у српском делу корпуса, истичући симултаност са управним глаголом као примарни временски оквир. С друге стране, инфинитивне конструкције имају махом циљно значење, истичући постериорни и консекутивни временски оквир. Међутим, иако су наведени резултати преовлађујући, немали број примера сведочи и о томе

да се и код партиципа и код инфинитива јављају и антериорне, тј. постериорне интерпретације, нарочито у перфективно обележеним облицима.

Уз то, анализа указује на то да при превођењу глаголско време управног глагола у енглеском само по себи не утиче пресудно на избор допунске конструкције у српском у оној мери колико то чини његов семантички садржај. Он усмерава инференцију у одређеном правцу, прагматички обогаћујући схватање временског оквира у који ће се сместити глаголска ситуација коју обележава допунски глагол. Тиме се примаоцу информације оставља да закључи да ли се у одређеном примеру ради о антериорном, симултаном или постериорном догађају који, рецимо, *ga*-конструкција описује. Ово се чини још значајнијим ако се има у виду различита конвенција употребе глаголских облика при нарави у српском и енглеском језику, у смислу да на поменути феномен не утичу правила везана за „слагање времена“, те се избор облика врши на основу интра-лингвалних односа између управних и допунских елемената у енглеском и српском.

ЛИТЕРАТУРА

Biber (1999): Douglas Biber *et al.*, *Longman Grammar of Spoken and Written English*, London: Pearson Education Ltd.

Ballard (1977): J.G. Ballard, *The Four-Dimensional Nightmare: Short Stories*, New ed, London: Penguin.

Балард (2005): Џ. Г. Балард, *Четивородимензионални кошмар*, Београд: Фабрика књига.

Declerck (2006): Declerck, R., Reed, S. (contributor) Cappelle, B. (contributor), *The grammar of the English verb phrase. 1: The grammar of the English tense system: a comprehensive analysis*. in “Topics in English linguistics, 60”. Berlin: Mouton de Gruyter.

Duffley (2000): Patrick J. Duffley, *Gerund versus Infinitive as Complement of Transitive Verbs in English*, in “Journal of English Linguistics, Vol 28/No. 3”, Sage Publications, 221–248.

Ђорђевић (1997): Радмила Ђорђевић, *Грамаџика енглеског језика*, Београд: Чигоја штампа.

Palmer (1987): P. R. Palmer, *The English Verb — 2nd edition*, London: Longman.

Пипер (2005): Предраг Пипер и др., *Синџакса савременог српског језика. Просја реченица*. Институт за српски језик САНУ. Београд – Нови Сад: Београдска књига – Матица српска.

Quirk (1985): Randolph Quirk *et al.* *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London: Addison-Wesley Pub Co.

Ружић (2005): В. Ружић и Ж. Бошњаковић, *Везници у изричним реченицама – српско-македонске паралеле*, у „Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 48 (1–2)“, Нови Сад: Матица српска, 233–240.

Станојчић (1989): Живојин Станојчић и др., *Савремени српски језик и култура изражавања*, Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства / Београд: Завод за издавање уџбеника.

Dejan M. Karavesovic
Faculty of Philology and Arts
English language and literature Department

TEMPORAL RELATIONS OF NON-FINITE FORMS AS VERBAL COMPLEMENTS IN ENGLISH AND THEIR SERBIAN TRANSLATION EQUIVALENTS

Summary: The paper examines time and tense relations between the main verb and its non-finite complement(s) in English and their translation equivalents into Serbian. The analysis includes approximately 180 examples of contextual realisations of such structures, providing their functional and temporal interpretation with the aim of determining the key tendencies regarding this phenomenon in the two languages. Also, the goal is to provide an additional perspective of the relations between the matrix verb and its complement in the contemporary Serbian language by means of contrastive comparison with English.

Key words: Tense, aspect, gerund-participle, infinitive, translation, catenative and phase verbs, non-finite complementation; *da*-construction.